

nou dopravu (lidé nejsou odkázáni na auta), po rekonstrukci jsou byty v „panelácích“ energeticky výhodnější. Například k vytápění individuálního rodinného domku je potřeba asi dvojnásobné množství energie než k vytápění bytu v panelovém domě (zvláště je-li dům dobře zateplený) – důvodem je menší ochlazený povrch u průměrného bytu (nad a pod ním jsou rovněž vytápěné bytové jednotky).

Podobně můžeme rozebrat i další formy bydlení (bydlení v centru města, ve vlastním domě na vesnici apod.). Děti by si mohly uvědomit, že v určitém typu obce vždy existují různé formy bydlení – i na vesnici bývají nájemní byty („bytovky“), i ve městě lidé bydlí ve vlastních domech apod.

Pro současný rozvoj jsou typické rezidenční čtvrtě (satelity) bez obchodů a služeb, které jsou naopak soustředěny do velkých nákupních center.

Informace pouze pro učitele:

V Česku je přes 6 tisíc obcí. Nejvíce (90 %) je malých a středních obcí do 2 tisíc obyvatel. To je na evropské poměry hodně vysoký podíl malých obcí. (Je u nás dokonce asi 500 obcí s méně než 100 obyvateli. V některých zemích takto malé obce vůbec neexistují.) Zatímco v Evropě se obce spíše slučovaly, u nás po roce 1989 podstatně narostl počet obcí jako reakce na nucené slučování za socialismu. V druhé polovině 19. století a v první

polovině 20. století proběhla velká změna z hlediska toho, v jakém typu sídel žijeme – urbanizace. Tento proces přesídlení lidí do měst, resp. růstu měst, u nás proběhl zhruba v letech 1830–1930 a souvisí s rozvojem průmyslu.

K nejstarším českým a moravským městům vedle Prahy (přesněji Starého Města) patří Brno, Bruntál, Litoměřice, Písek, Uničov nebo Ústí nad Labem. Dnes má asi 500 obcí statut „města“, přičemž ve městech bydlí přibližně 70 % obyvatel České republiky.

Jak se v Česku bydlí? V České republice je asi 1,4 milionu obydlených rodinných domů a 200 tisíc bytových domů. Celkem je u nás přes 3,8 milionu obydlených bytů, o něco málo víc jich je v bytových domech než v rodinných domcích. Nejtypičtějším bydlením jsou třípokojové byty, ve kterých bydlí 4 miliony Čechů, 2,5 milionu lidí bydlí ve dvoupokojových bytech.

Literatura a internet:

Horská, P., Maur, E., Musil, J.: *Zrod velkoměsta. Urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha, Paseka 2002.

Jandourek, J.: *Úvod do sociologie*. Praha, Portál 2003.

Statistické údaje o jednotlivých obcích České republiky lze najít na serveru Českého statistického úřadu www.szso.cz. Řadu zajímavostí o obcích uvádějí portály sdružení obcí a měst.

V obci

Strany učebnice: 10–11

Cíl:

Žák popíše prostorové vztahy v obci zobrazené na ilustraci. Žák podle obrázku popíše cestu do školy.

Někteří žáci při srovnání dvou obrázků dokážou zohlednit, že při změně stanoviště se mění i vzhled situace.

Žák uvede důvody výběru nejbezpečnější trasy cesty.

Žák vyjádří některé požadavky na místa vhodná ke hře a sportu ve městě.

Pomůcky:

Plakát 2.

Činnosti:

- MOTIVAČNÍ ROZHOVOR O OBRÁZKU V UČEBNICI.** Jaké obchody vidíte na obrázku města? Co v nich obvykle lidé nakupují? (Podle situace třídy je možné výklad rozvíjet: Pošta nebo banka nejsou obchody, ale říkáme jim služ-

by. Lidé tam mnohdy nechodí nakoupit, ale něco potřebného si zařídit. Další služby jsou třeba holič/kadeřník, restaurace apod.)

Jak se jmenuje budova, na které je vyvěšena naše státní vlajka? (Víte, kdo tam pracuje a co má na starosti? Budeme si o tom více povídat později. Radnice nebo policie jsou úřady. Lidé pracující na úřadech se starají o to, co potřebují všichni lidé žijící ve městě.)

Kde je na obrázku škola? Zkuste popsat její polohu – to znamená vysvětlit, kde škola stojí.

2 CESTA DO ŠKOLY – PRÁCE S UČEBNICÍ.

Chlapec v modrém tričku se jmenuje Matyáš. Dívka ve žlutém tričku je Katka. Jejich domov je označen tečkou stejné barvy, jakou má jejich tričko. Ukažte, kde bydlí Matyáš. Ukažte, kde bydlí Katka. Vyznačte modrou pastelkou Matyášovu cestu z domova do školy. Vyznačte žlutě, kudy jde do školy Katka. Vyberte pro ně co nejbezpečnější cestu.

Jak popisuje svou cestu domů ze školy Matyáš?

(Podle potřeby dětem uvedeme vzor popisu – Matyáš říká: „Když vyjdu ze školy, dám se doleva

směrem k lékárně, pak přeždu ulici...“)

Jak popisuje svou cestu domů Katka? Kolikrát musí Matyáš přecházet ulici? A kolikrát Katka? Vidíte i jiné možnosti, kudy by se děti dostaly domů? Které z nich považujete za bezpečnější a proč?

Po které ruce má Matyáš radnici, když jde do školy? Po které ruce má Matyáš radnici, když jde ze školy? Po které ruce má Katka oddělení policie, když jde do školy? A když jde ze školy?

3 VYBARVOVÁNÍ – SAMOSTATNÁ PRÁCE S UČEBNICÍ.

- Cestou do školy děti míjejí obchody a úřady, jež jsou i na malých obrázcích dole. Vybarvěte modře budovy, kolem kterých půjde do školy Matyáš. Vybarvěte žlutě budovy, kolem kterých půjde do školy Katka.
- Katka má cestou ze školy hodit dopis do poštovní schránky. Kde to zařídí a kudy bude muset jít? Označte žlutou barvou čárkovaně Katčinu cestu domů, když půjde kolem poštovní schránky.
- Matyáš si chce ráno cestou do školy koupit časopis Čtyřlístek. Kde to zařídí a jakou cestou bude muset jít? Označte modrou barvou čárkovaně Matyášovu cestu do školy, při níž si může koupit časopis.

4 ROZHOVOR – SPOLEČNÁ PRÁCE S UČEBNICÍ.

- Jakou barvou jste vybarvili budovu policie, dům s trafikou, radnici...?
- Popište Katčinu cestu ze školy, když má jít kolem poštovní schránky. Popište Matyášovu cestu do školy, když si chce koupit časopis Čtyřlístek. Vyznačil někdo nějakou jinou cestu? Která z cest je lepší, proč?
- Která místa na obrázku byste doporučili dětem na hru s míčem? Která místa byste jim doporučili pro jízdu na kolečkových bruslích nebo na skateboardu? Zdůvodněte, jaká místa ve městě na obrázku, ale také u vás ve městě nebo obci, jsou pro hru a sport vhodná.
- Děti si ve škole vyprávějí, kdo kde bydlí. Petr (kluk s červenou čepicí na obrázku) říká: „Když vyjdu ze školy, dám se doleva. U lékárny přeždu vozovku k poště. Otočím se doleva a znovu přeždu ulici. Jdu kousek rovně. Pak zahnu doprava a za chvíli jsem u dveří našeho domu.“ Kdo ví, ve kterém domě na obrázku Petr bydlí? Udělejte na Petřův dům červenou tečku. (Řešení: Dům vedle policejní služebny.)

(Srovnávání s vlastním bydlištěm dětí jsou věnovány strany učebnice 12 a 13. Zde jde hlavně o prostorové vztahy a znalost veřejných budov, případně i jejich funkcí.)

V obci

Místo, kde žijeme

10 Chlapec v modrém tričku je Matyáš, žluté tričko má Katka. Jejich domov je označen tečkou stejné barvy jako jejich tričko. Vyznačte modře Matyášovu a žlutě Katčinu cestu do školy. Vyberte co nejbezpečnější cestu. Kolikrát děti přecházejí ulici? – cestou do školy děti míjejí obchody a úřady, které jsou také nakresleny dole. Vybarvěte je žlutě, anebo modře, to podle toho, kdo kolem nich půjde.

11 Katka, Matyáš a Petr chodí spolu ven hrát si s míčem nebo jezdit na kolečkových bruslích. Jaká místa byste jim k tomu poradili? – Matyáš má cestou ze školy hodit dopis do poštovní schránky. Katka má cestou ze školy koupit v obchodě rohlíky. Kde to zařídí a kudy půjde? – Z vyprávění učitelky nebo učitele zjistíte, kde bydlí Petr, který má červené tričko. (Více informací v příručce učitele.)